

Az ókori Hellasz éléstára

Alig néhány száz méterre emelkedett fel a helikopter, és a régészek a két és fél ezer évvel ezelőtti múltban találták magukat. Ez történt a Krím félsziget észak-nyugati részén a Tarhankut-fokon, ahol légi felvételek segítségével felfedezték az ókori Görögország egyik legnagyobb földműves-települését. A földterület nagyságából ítélve a kolónia Hellasz éléstára volt. — Hasonló nagyságú ókori földművelőtelepeket eddig sem a Fekete-tenger mentén, sem a Földközi-tenger partjain nem találtak.

A régészek előtt csodálatos látvány tárult fel: sok száz négyszögletes parcella, öntözőcsatornák, utak, földsáncok, a lakóházak és gazdasági épületek, gabonakészletek maradványai.

Ez év nyarán a leningrádi régészek folytatják az antik civilizáció e páratlan emlékének feltárását.

Elbúcsúzott a bautzeni „toronyőr”

Az 1571-ben épült bautzeni Péter Dómnak — akárcsak nagy hírű „rokonának”, a párizsi Notre Dame-nak — az elmúlt év karácsonyáig mindig volt toronyőre.

Századokon át egymást váltották a toronyőrök, azaz a harangozók, akik a dóm öt harangját szolgálták meg ünnep- és hétköznapi napokon. A 47 méter magas, 214 lépcsőfokot megközelíthető toronylakás volt az otthonuk. Amikor az utolsó közülük meghalt, és nem akadt utóda, özvegye egy darabig tovább folytatta férje mesterségét, de már csak vasárnapiként harangozott. 1963-ban azonban villamos szerkezetet szereltek fel a toronyban, amely felmentette fáradságos munkájától a bautzeni „toronylakót”.

Anna Bergmann, az utolsó harangozó karácsonykor mondott búcsút a toronyban. A 77 éves asszony kényelmes, városi otthonnal cserélte fel az ősi toronylakást.

Kecskefejők pusztulása

Suhog a hideg szél, a dermesztő eső végigzaporozott mindent. Megmosta a városi tetőket, gölyahíres sörnyeket és az utakat, amelyek májusból májusba kanyarognak a vetések zöldjében. 1980 különösen hideg tavasz szomorú ornitológiai érdekességet is hozott. Az Opusztaszer—Szeged közötti országúton az elmúlt napok estéin 11 kecskefejő pusztult el. Az országút mellett vadászva, az útra ülve, a gépkocsik zúzták halálra a rigó nagyságú, igen ritka madarakat. A kecskefejők — más néven lappanytúnak — több népi neve is van: álmosfilkó, kecskeszopó, bagolyföcske, álommanó, málfekvő.

Sok különös tulajdonsága van, de mégis alig van ember, aki egyszer is látna, mert szürkületi, éjjeli életmódja mellett nagyon lágy tollú, hamuszürke, nesztelen reptű, „láthatatlan” madár. Szeme sötét és óriási, csőre alig van, de öblös, szája a szálló rovar elfogására hálószerűen működik. A kecskefejő név ősi babonán alapszik, mert a madarak nem képesek a jószág megfésülésére —, de az igaz, hogy könnyen lebegő vagy tova-
lövő reptelével a birka- és marhaállások táján keres-

József Attila közöttünk

Jubileumi kiadványokról

József Attila minden versét és műfordítását az évfordulóra, születésének 75. évfordulójára a Szépirodalmi Kiadó jelentette meg, a készülő új kritikai kiadás eredményeinek figyelembevételével, a versek időrendi sorrendjében, kiegészítve a Curriculum vitae című ön-életrajzzal.

A klasszikusainkka vált művészek összkidítása általában az évfordulókon jelenik meg új és új kiadásokban. S erre — éppen a felnövekvő nemzedék érdekében — szükség is van. József Attila szép kiállítású gyűjteményes kötetét is bizonyára sokan megvásárolták az évfordulón, hiszen nem kevesebb, mint 116 ezer példányban jelent meg. Fontos is ez, hisz József Attila versgyűjteménye kézikönyv, kincsesbánya, világot átfogó, emberséget gazdagító művész teljesítmény.

S legyen bár ezer és ezer hangszalag, megannyi televíziós felvétel, interpretáció és megzenésítés, a verseket, négyesszöveget a betűkkel, mindenkinek maga magának kell meghódítani. A könyv műfordításai iránt mutatnak József Attila világirodalmi tájékozódására, hisz ilyen neveket találunk a fordított költők között, mint Villon, Rimbaud, Majakovszkij, Jeszenyin, Jiri Wolker.

József Attiláról mindössze hetvenkét fénykép ismeretes. E fotók nagy része is gyenge minőségű, alkalmi jellegű és amatőr gépekkel készült. Döntő többségük csoportkép. Így is ismert közülük néhány, mint a mamával készült hármaskép, a kisdíjak arcmása, a makói csoportkép, ahol a fiatalember együtt állt Homonnai fényképező mester gépe elé 1924-ben Juhász Gyulával, Móra Ferencel, Károlyi Lajossal és atyai barátjával, Esperes Jánossal. Mindinkább ismerté válik a Polner Zoltán által 1966-ban megtalált vásárhelyi arckép, vagy hogy még ismertebbeket említsünk, a csillebércei favágószorozat, az írógép mellett vagy a Dunalépcsőn ülő költő, a Thomas Mannal társalgó poéta, vagy a jubileumi kötet címlapját díszítő bajuszos arckép és a

Dési Huber István ismert kéf. Olyan hatalmas, a magyar költészet történetében is kiemelkedő alkotások sorakoznak a kötetben, mint Nagy László József Attila, Juhász Ferenc József Attila sírja, Váci Mihály Édes hazám, Ilyés Gyula Doleo, ergo sum című költeményei. Külön öröm, hogy olvasható a kötetben két szegedi költő, Katona Judit és Petri Csathó Ferenc egy-egy verse is. A Megtartó varázslat című gyűjteményt a képzőművészek munkái díszítik.

Würtz Ádám 25 rajzot készített József Attila verseihez. A 75. születésnapra második kiadásban jelent meg az album, melynek első oldalát Nagy László József Attila versének kéziratosa lapja díszíti. Würtz rézkarcain a legkülönbözőbb oldalakra közelítette József Attila bonyolult költészetét. A Fialasszonyok énekének bravúros lírai akcja jelenti a képi megjelenítés egyik pólusát, a Hazám és a Külvárosi éj jelképes — szürrealis montázs technikája a másik pólus. Közte a Születésnapomra groteszk cirkuszi kavalkádja, a Mondó, mit érlel szociográfikus életképei, a Levégő! expresszív plakátmegoldása, az Esmélet epikája, Betlehemesek filmszerűsége, a Medálialk abszurd látomása húzódik meg. Würtz József Attila-lapjai adekvát képi újrafogalmazásai a költő gondolatainak és érzéseinek.

Vajon ennek a bonyolult költői világnak egy-egy szakrása, a költeményeknek egy-egy szakasza, mint cseppben a tenger, földidézheti-e a pálya kozmikus voltát? József Attila kifejezetten gyerekköltő volt mindössze egyet írt, a szinte mindenki által ismert Altatót. Van azonban jó néhány verse, melyeknek egy-egy szakasza a gyerekek számára is felfogható-feldolgozható, egyszer majdan az életmű megismerésének idején visszaidézhető. Ezekből állított össze néhány évvel ezelőtt kötetet a Móra Ferenc Könyvkiadó, mely Gyönyörű, gyönyörű címmel, Kass János színes rajzaival jelent meg. Most ismét kiadta az évfordulóra a Móra. Olyan költemények néhány szakaszát vagy sorát olvasható a kiskönyvben, mint a Márciusus, a Kertész leszek, a Tavasz van! Gyönyörű!, a Nyár, az Eső. Ezekben a sorokban József Attila már a négy-évesekhez is közel férközik. Hogy ez a nemzedék később állítsa, szoboravatást műveket éppúgy, mint a József Attila-sorokra rimelő költeménye-

terjed. Tandi Lajos

Vízjelek a tiszta lapon

Gyerekkorom emlékezetesebb esete volt, amikor új fiú érkezett az osztályunkba. Rövidesen kiderült róla, hogy rendes tagja a két napja falunkban sátorozó vándorcirkusznak. Tud egykerekűn kerékpározni, kézen járni a katedra körül, három törölgumival zsonglorkodik egyszerre, és mint tanítói is tapasztalhatták, szorult bele némi bohóctehetség is. Az első nap persze nem vágott fintort, megilletődve ült a padban. Ezen mi ugyan csak meglepődünk. Akkoriban még a két lábán járás tudományával sem voltunk egészen tisztában. Elgondolkozva vizsgáltuk térünkön a legfrissebb plezúrokat: ennyit érne a tengernyi tudás? Titkon ugyanis azt reméltük, hogy újdonsült osztálytársunk zsonglorkodásának mintájára egyik pillanatról a másikra egyedülálló szellemi produkcióval lép meg bennünket. De nem ezt tette. S így, némi zavart idézett elő iskolás tudatunkban. Mi akkoriban nemigen hittünk a szerénységében, ifjak és hevesek lévén inkább a bátorságot, sőt egyenesen a vakmerőséget tartottuk a megítélés helyes mértékének.

A tudás önbizalomkeltő erejébe vetett hitünket végül is Kendermagos tanító úr adta vissza. Táblához hívta, és annak rendje-módja szerint bezúgatta a búvészt. Aki a balsikerű produkció után a szünetben egy fejes vonalzó kisujjhegyen esedékes megállítással próbálta kiközösíteni a tekintélyen esett csorbát. Mellesleg, nem eredménytelenül.

Az osztály viszont gazdagabb lehetett egy tapasztalattal. Nevezetesen azzal, hogy a kivételes képességek csak ritkán transzponálódhatnak a személyiség teljes egészére. A fején állás bármennyire is frissíti a gondolkodást, azért nem biztos, hogy elegendő egy nehéz számtani feladat megoldásához. Mert más a testkultúra, és más a matematika. Az egyikben elért kiváló teljesítmény nem feltétlenül, hogy az egyén a másikban is remekelni fog.

A példa ellenkező érvényű felfogásával mégis naponta lehet találkozni. Jellemző készülő a továbbtanuló diákról, az állást kereső pályakezdekről. A felülső pozíció betöltése előtt még erkölcsi bizonyítványt is kérnek. Számtalan változata létezik az alkalmazás és rátermettség regisztrálásának. Persze, egyik sem tévedhetetlen, és más kérdés, hogy érdemes-e preparált érvekkel, skatulyához igazító mércékkel mérni az embert. Annál is inkább, mert ki tudja, nem fog-e merőben új képességeket kibontakoztatni a későbbiek-

A családi pótlék visszafizetéséről

Négy hónap eltelté után szolgáltatták fel B. S. szegedi olvasónkat 1470 forint családi pótlék visszafizetésére. A túlfizetés azért következett be, mert 17 éves fia kimaradt a gimnáziumból. Olvasónk arra kíváncsi, hogy 30 nap eltelté után kötelezhetik-e a visszafizetésre, illetve, van-e lehetőség a visszafizetendő összeg elengedésére.

A társadalombiztosítási törvény rendelkezései szerint a jogalap nélküli felvett családi pótlékok akkor kell visszafizetni, ha a felvevőt erre a felvételtől számított harminc, nyugellátás, baleseti nyugellátás alapján folyósított családi pótlék esetében pedig 90 napon belül írásban kötelezték. A harminc, illetve a

kilencven nap elteltével a jogalap nélküli felvett családi pótlékok attól lehet visszafizetendő, akinek az ellátás felvétele felróható.

A jogalap nélküli felvétel a felvevőnek akkor róható fel, ha megállapítható, hogy a kifizetés jogtalanságáról tudomása volt, vagy a téves kifizetés éppen maga idézte elő. Felróható az a magatartás is, amikor a családi pótlék jogtalan felvétele nem szándékosság, hanem csak hanyagság, gondatlanság következménye. Ilyen lehet a jogosultság megszűnésére vonatkozó bejelentési kötelezettségnek, vagy a felvevőt nem illető családi pótlék visszaküldésének az elmulasztása is. Köztudott ugyanis, hogy a családi pótlékban részesülő személy nyolc napon belül

köteles a pótlékok folyósító társadalombiztosítási szervnek bejelenteni minden olyan tény, illetőleg adatot, ami a családi pótlékokra jogosultságot érinti. Olvasónk leveleiből világosan kiderül, hogy e bejelentési kötelezettségének nem tett eleget, hibáztatható tehát a családi pótlék jogtalan felvételében, ezért a visszafizetésre való kötelezés négy hónap után is jogos.

A rendelkezések szerint a tartozás elengedését, vagy mérséklését méltánylást érdemlő esetben a társadalombiztosítási bizottság engedélyezheti. Mivel a tartozás mérséklése vagy elengedése a társadalombiztosítási bizottság kizárólagos jogkörébe tartozik, döntése ellen fellebbezésnek nincs helye.

Dr. V. M.

Jámber Ernő